

rudaí-beo

Suirbhé ar éiceachóras ár scoile

Súil thapa ar an gceacht

Tosaigh an ceacht trí fhiafraí cén áit ar thosódh éiceolaí ar thailte na scoile. Scríobh na focail gnáthóg agus cearnóg suirbhé ar an gclár, ansin bailigh tuair thapa ó na grúpaí faoi na rudaí a aimseofar agus faoi cé acu a bheidh an áit tais nó tirim, grianmhar nó scáthach, sula scríobhann tú liosta ranga. Amuigh, leagann gach grúpa fonsa nó cearnóg sreangáin síos, comhaireann siad na rudaí beo le cártaí aitheantais, agus cuireann siad ciorcal timpeall ar na dálaí ar an mbileog ar an gclár gearrthóige. Ar ais istigh, aistrigh na nótaí go dtí an Dialann Imscrúdaithe, cuir comhaireamh na ngrúpaí le chéile ar bharrachairt an taifeadáin sonraí, agus críochnaigh le plé ar an scáileán amháin faoi na naisc in éiceachóras.

Cuspóirí foghlama

- Suirbhé a dhéanamh ar ghnáthóg fhíor sa scoil trí mhodh simplí cearnóige suirbhé a úsáid agus na rudaí beo a aimsítear a thaifeadadh
- Dálaí a thabhairt faoi deara, mar shampla tais nó tirim agus grianmhar nó scáthach, agus cad is cosúil a theastaíonn ó gach rud beo
- A mhíniú go mbíonn na rudaí beo in aon áit amháin ag brath ar a chéile agus ar na dálaí

Roimh an gclog: réiteach

An lá roimh ré: priontáil sraith amháin cártaí aitheantais do gach grúpa agus fáisc bileog de pháipéar bán ar chlár gearrthóige gach grúpa mar bhileog chomhairimh; déan fonsa nó cearnóg sreangáin ~50 cm amháin do gach grúpa (oibríonn ceithre rialóir freisin); bíodh na cláir ghearrthóige réidh. Seiceáil an aimsir, na teorainneacha lasmuigh agus go mbeidh an dara duine fásta ar fáil. Plean do lá fliuch: tóg grianghraf de chearnóg suirbhé amháin chun comhaireamh a dhéanamh istigh.

Ábhair

Mír	Líon	Do gach	Foinse	Ionadach saor
cearnóg suirbhé (fonsa plaisteach, nó sreangán i lúb ina chearnóg thart ar 50 cm ar gach taobh; thart ar 2.5 m sreangáin, fad breise don tsnaidhm san áireamh)	1	grúpa	trealamh na scoile	ceithre rialóir nó ceithre mhaide leagtha ina gcearnóg ar an talamh
cártaí aitheantais do rudaí beo ar thailte na scoile (péist, míol críonna, damhán alla, seilide, seangán, ciaróg, nóinín, féar, seamair, caonach)	1	grúpa	leagan inphriontáilte a chuirtear ar fáil	sraith ranga amháin roinnte ar chlár gearrthóige, a théann ó ghrúpa go grúpa
bileog chomhairimh lasmuigh: bileog amháin de pháipéar bán do gach grúpa, a gcuireann an grúpa ceanteidil uirthi sula dtéann siad amach (rudaí beo san fhonsa; tais nó tirim, grianmhar nó scáthach; cad a theastaíonn ó dhá rud bheo)	1	grúpa	seomra ranga	cúl aon bhileoige dramhpháipéir
gloine formhéadúcháin láimhe	1	grúpa	trealamh na scoile	breathnú go géar gan gloine formhéadúcháin
clár gearrthóige	1	grúpa	seomra ranga	cairtchlár righin agus fáiscín mór láidir
lámhainní garraíodóireachta nó lámhainní indiúscartha	1	dalta	ollmhargadh	lámhainní roinnte a ghlantar idir daltaí, nó riail 'féachaint amháin' gan lámh lom a leagan ar an ithir
Leathanach sa Dialann Imscrúdaithe	1	dalta	leagan inphriontáilte a chuirtear ar fáil	leathanach línithe le ceanteidil: an méid a aimsíodh, dálaí, riachtanais

Pointe sábháilteachta

Seachain neantóga agus driseacha; ná blaiseadh aon duine rud ar bith a aimsítear. Cuirtear na rudaí beo ar ais go réidh; nitear na lámha ar fhilleadh isteach sula n-úsáidtear pinn luaidhe.

Céimeanna teagaisc

- **Conas a dhéanaimid suirbhé ar ghnáthóg:** Ná teilg ach na focail ‘gnáthóg’ agus ‘cearnóg suirbhé’ ar an gclár; coinneigh brí an fhocail suirbhé simplí: ‘breathnú go cúramach agus taifeadadh’. Coinnigh an focal ‘éiceachóras’ siar go dtí Céim 7. Bain an bonn den tuairim ‘ní áirítear ach ainmhithe móra’ trí phéisteanna, míolta críonna, caonach agus féar a ainmniú mar rudaí beo a bhaineann leis an taifead.
- **Cad a d’fhéadfaimis a aimsiú?:** Ainmnigh paiste an ranga go soiléir ionas go n-oibreoidh gach grúpa ar an gcineál céanna gnáthóige. Déan seisiún gearr smaoinigh–péireáil–roinn, ansin scríobh liosta tuar an ranga ar an gclár (na rudaí a mheastar a aimseofar agus tais/tirim, griannmhar/scáthach) sula bhfághtar an seomra: is leis an liosta sin a chuirfidh tú an fhianaise i gcomparáid níos déanaí.
- **Suirbhé ar ár bpaiste:** Léirigh an tsraith iomlán uair amháin ag an doras: siúl le chéile, an chearnóg suirbhé a leagan síos go réidh, féachaint taobh istigh di amháin, comhaireamh le cártaí aitheantais, ciorcal a chur timpeall ar na dálaí, dhá riachtanas a scríobh, na rudaí beo a chur ar ais, na lámha a ní. Cosain na 13–14 nóiméad ag an bhfonsa; má tá an tsiúlóid fada, gearr siar ar an aiseolas faoi na tuair istigh, ní ar an am ag an bhfonsa. Seiceáil go bhfuil ciorcal curtha timpeall ar na dálaí ag gach grúpa sula gcuirtear an trealamh ar shiúl.
- **Taifead sa Dialann Imscrúdaithe:** Lámha nite sula n-úsáidtear pinn luaidhe. Aistrigh na marcanna comhairimh ón taobh amuigh go dtí na ceithre cheannteideal sa dialann anois: déantar an scríobh seo le linn an cheachta agus tá sé riachtanach; ní obair bhaile é. Cuir tús abairtí ar an gclár: D’aimsíomar...; Bhí an talamh...; Sílim go dteastaíonn ... ón ... mar...
- **Cuirimis ár gcomhaireamh le chéile:** Oibrigh féin an taifeadán sonraí. Ar dtús glaonn na teachtairí amach ainmneacha na speiceas nua ionas nach n-osclaíonn tú gach ró ach uair amháin, ansin téigh timpeall arís le haghaidh na n-uimhreacha; ná cuir isteach ach na fíor-uimhreacha a thuairiscítear. Fág an bharrachairt chríochnaithe ar taispeáint don phlé atá le teacht.
- **Ciall a bhaint as ár suirbhé:** Tabhair isteach an focal ‘éiceachóras’ anois, agus an chairt agus na dialanna os a gcomhair. Cuir ceist amháin ag an am (cé a itheann fuílleach cé eile, cé a fholaíonn faoi cén planda, cé a bhfuil taise nó scáth de dhíth air) agus seas air go dtagraíonn gach maíomh do bharra ainmnithe nó do líne sa dialann. Coinnigh na dialanna slán don obair ar shlabhraí bia a leanfaidh.

Cad ba cheart a fheiceáil

Bí ag súil le rudaí coitianta a oireann don phaiste: féar, nóiníní agus seamair ar fhaiche ghriannmhar; caonach, míolta críonna, péisteanna agus seilidí faoi lomán tais nó ar imeall fáil. De ghnáth freagraíonn na barraí is airde don phríomhphlanda a chlúdaíonn an talamh. Nuair nach n-aimsíonn grúpa beagnach faic, is minic gur shatail siad ar an talamh sular leag siad an fonsa, nó gur fhéach siad lasmuigh den imeall: leagtar an fonsa arís go réidh agus ní fhéachtar ach taobh istigh de.

Míthuisicintí agus idirghabhálacha

- **Ní ‘áirítear’ mar rudaí beo sa suirbhé ach ainmhithe móra, mar shampla éin nó mamaigh.** Taispeáin na cártaí aitheantais agus aon chaonach nó féar i bhfonsa: is rudaí beo iad péisteanna, míolta críonna, damháin alla, plandaí agus caonach, agus caithfear iad a chur ar an gcomhaireamh.
- **Níl aon rud ag brath ar chaonach ná ar péisteanna: níl siad ach ina suí ansin.** Ceangail barra ainmnithe le riachtanas: scaoileann péisteanna an ithir agus briseann siad síos duilleoga marbha; coinníonn caonach uisce agus tugann sé foscadh do chréatúir bhídeacha. Fiafraigh cé a d’fhéadfadh an foscadh nó an bia sin a úsáid.
- **Insíonn sracfhéachaint thapa in aice an dorais dúinn faoi thailte uile na scoile.** Fill ar an gceist ón gcuid ‘Ag Tosú’: chun suirbhé cothrom a dhéanamh, ní mór paiste roghnaithe ar comhmhéid le paistí na ngrúpaí eile agus taifead scríofa, agus sin é an fáth a n-úsáideann gach grúpa cearnóg suirbhé.

Difreáil

Ag teacht chun cinn	Ag forbairt	Inniúil
• Cuir na daltaí seo ag obair leis an mbord múinteora nó le duine fásta atá ina theachtaire; úsáid tús abairtí an chláir (D’aimsíomar...; Bhí an talamh...) agus cuireann siad tic le hainmneacha ar na cártaí aitheantais seachas scríobh saor. • Lá fliuch nó daltaí a fhanann istigh: déanann siad comhaireamh ó ghrianghraf de chearnóg suirbhé amháin, nó scríobhann siad na nótaí istigh do ghrúpa atá ag obair leo amuigh.	• Tar éis an phríomhchomhairimh, líne bhreise ‘cén fáth?’ a chur ar leathanach na dialainne a cheanglaíonn rud a aimsíodh le tais/tirim nó le grian/scáth. • An ciorcal dálaí atá ag a ngrúpa a chur i gcomparáid leis na barraí is airde i gcairt an ranga, agus a rá an bhfuil ciall leis an meaitseáil.	• Sceitse a dhéanamh de leagan amach na cearnóige suirbhé a thaispeánann na rudaí a aimsíodh ar an imeall grianmhar i gcomparáid leo siúd a aimsíodh sna duilleoga titithe. • Léirmheas ar chothroime an mhodha: a mholadh cad ba cheart don rang a choinneáil mar an gcéanna dá ndéanfaidís an suirbhé arís tar éis báistí troime.

Nasc traschuraclaim

Ceangail é seo le snáithe na Sonraí sa Mhatamaitic: léann na daltaí barrachairt an ranga chun an mód (an barra is airde) a aimsiú agus cuireann siad iomláin na ngrúpaí i gcomparáid le chéile.